

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยการศึกษาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการยกระดับสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยในแต่ละตอนมีรายละเอียดผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

ผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนสมาชิกผู้ให้ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีที่มีประวัติการได้รับรางวัลหรือได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรองจากมาตรฐานต่างๆ เช่น 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ มาตรฐานอุตสาหกรรม เป็นต้น จำนวน 10 คน จากวิสาหกิจชุมชนจำนวน 10 แห่ง ผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์คุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

ประเด็นการสัมภาษณ์	รายละเอียด
ความเป็นมาของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนที่มีเวลาว่าง เช่น แม่บ้าน หรือผู้ที่ทำงานอยู่กับบ้าน ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์จึงมารวมตัวกัน - เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาในชุมชนเป็นเวลานาน - เกิดจากการเริ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขายด้วยตนเองเป็นกิจการในครัวเรือน และต่อมามีสมาชิกในชุมชนให้ความสนใจ จึงมีการรวมกลุ่มกันทำให้มีขนาดใหญ่ขึ้นกลายเป็นกิจกรรมร่วมในชุมชน
แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - นำผลผลิตทางการเกษตรที่เพาะปลูกในชุมชนมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น ผักผลไม้มาแปรรูปนอกเหนือจากการขายแบบสด หรือการนำสมุนไพรมาพัฒนาเป็นยาต่าง ๆ จำหน่ายหรือส่งเสริมการนวดสมุนไพรให้กับชุมชน - พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เข้าถึงบุคคลภายนอกและเพิ่มมูลค่า เช่น การนำเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นของขึ้นชื่อของชุมชนมาทำเป็นภาชนะเครื่องดื่มให้ขายและเข้าถึงง่ายขึ้น มากกว่าการทำเป็นของประดับตกแต่งแต่เพียงอย่างเดียว

ประเด็นการสัมภาษณ์	รายละเอียด
	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชน เช่น การให้นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมกับมาทดลองทำเครื่องปั้นดินเผา การชมสวนผลไม้ การท่องเที่ยวเพื่อคู่วิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น - เติบโตพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อขายเอง ต่อมามีคนชุมชนสนใจ ช่วยกันส่งเสริมและต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของชุมชนร่วมกัน
<p>ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนได้รับรางวัล มีชื่อเสียง หรือประสบความสำเร็จ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตภัณฑ์ควรมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถหาได้จากชุมชนของตัวเองเท่านั้นเพื่อเพื่อโอกาสทางการขายและลดคู่แข่ง ทำให้คนต้องการมาซื้อผลิตภัณฑ์ของเราเท่านั้น - หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีผู้ขายอยู่ทั่วไปก็จำเป็นต้องสร้างคุณสมบัติที่แตกต่างให้ตัวเองเพื่อจูงใจผู้ซื้อ จุดจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของตัวเองที่โดดเด่นกว่าผลิตภัณฑ์ลักษณะเดียวกันของคนอื่น - ต้องรู้จักประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของตนเองในหลากหลายช่องทาง แม้ว่าผลิตภัณฑ์จะดีแค่ไหนแต่ถ้าไม่มีคนรู้จักก็ย่อมไม่มีใครใช้ - สมัยก่อนวิสาหกิจชุมชนหลากหลายแห่งเน้นการประชาสัมพันธ์โดยการออกร้านในงานต่าง ๆ เป็นหลัก แต่ปัจจุบันเริ่มเห็นความสำคัญของการประชาสัมพันธ์และซื้อขายผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้นหลังเหตุการณ์โรคระบาด - การรวมตัวกลุ่มกันเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องมีผู้ที่เป็นตัวตั้งตัวตีเป็นตัวแทนกลุ่มที่เข้มแข็งจึงจะสามารถทำให้วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นและดำเนินงานอย่างต่อเนื่องได้ - ต้องได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ การเงิน กำลังคน จากหน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานรัฐ ๆ บางครั้งที่ความคิดที่ดีแต่ไม่มีเงินมาลงทุนก็ยากที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ
<p>บุคคลใดบ้างที่มีบทบาทต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กรมการพัฒนาชุมชนมีส่วนทำให้สินค้าได้รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้นเนื่องจากหากได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP จะช่วยเปิดโอกาสให้สามารถออกร้านในที่ต่าง ๆ ได้เป็นประจำ ส่งผลให้มีคนรู้จักมากขึ้นและได้รับการสั่งซื้อสินค้ามากขึ้น ช่วยเพิ่มทั้งยอดขายและประชาสัมพันธ์สินค้าไปสู่ภายนอกชุมชนโดยไม่หวังพึ่งแต่นักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว

ประเด็นการสัมภาษณ์	รายละเอียด
	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการผลักดันและให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ บางกลุ่มนั้นไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมจะรวบรวมตัวกันก็ใช้พื้นที่ส่วนกลางโดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้ - การรวมตัวกลุ่มกันเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องมีผู้ที่เป็นตัวตั้งตัวตีเป็นตัวแทนกลุ่มที่เข้มแข็งจึงจะสามารถทำให้วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นและดำเนินงานอย่างต่อเนื่องได้ บางวิสาหกิจชุมชนเกิดจากแม่บ้านผู้มีเวลารว่างจากการดูแลบ้าน ก็อาศัยโอกาสนี้ทำกิจกรรมทำร่วมกันเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้นมา แต่การที่จะทำให้เกิดได้ในกลุ่มจำเป็นต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งเพื่อให้การเกิดวิสาหกิจชุมชนขับเคลื่อนได้ วิสาหกิจชุมชนบางแห่งก็ได้วัดเป็นผู้นำในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อใช้เป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวหรือเพื่อประกอบการทำบุญ เป็นต้น - วิสาหกิจชุมชนบางแห่งเกิดจากการริเริ่มของผู้มีกำลังทรัพย์ในชุมชน และขยายงานเพื่อช่วยส่งเสริมสมาชิกในชุมชน จึงทำให้จากกิจการส่วนขยายสู่เป็นวิสาหกิจชุมชน
<p>ปัญหาอุปสรรค</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สถานการณ์โรคระบาดอย่างโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง การออกร้านในงานต่าง ๆ ก็ลดลง ทำให้วิสาหกิจชุมชนเห็นความสำคัญของการสื่อสารออนไลน์มากขึ้น แต่หลายที่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากขาดผู้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี จึงอยากได้การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐในเรื่องนี้ - ขาดความรู้สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บางวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านทำกันเอง แต่ในบางเรื่องจำเป็นต้องการสนับสนุนความรู้บางอย่างที่จะช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้น เช่น กลุ่มอาหารก็ต้องการการเสริมความรู้เกี่ยวกับการถนอมอาหาร การออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับบรรจุหีบห่อก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่วิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ต้องการเนื่องจากไม่ค่อยมีผู้มีความสามารถด้านการออกแบบในชุมชนมากนัก เป็นต้น

ประเด็นการสัมภาษณ์	รายละเอียด
<p>ปัจจัยภายนอกที่ควรต้องได้รับการสนับสนุน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การสนับสนุนให้เข้าถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถเข้าสู่ OTOP ได้ - การสนับสนุนความรู้เกี่ยวกับการขอรับ อย. เพื่อรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ - ต้องการให้แหล่งสำหรับพัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น การผลิตสินค้าให้มีความสร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแปรรูปอาหาร การถนอมอาหาร การโฆษณาและการทำการตลาด การขายสินค้าออนไลน์ การถ่ายภาพ การผลิตสื่อวิดีโอ เทคนิคการโฆษณา การทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น เพื่อใช้สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองได้รับความนิยมและสื่อสารไปสู่วงกว้างได้ดียิ่งขึ้น - มีพื้นที่สำหรับโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า และมีการประสานงานกับหน่วยงานกลางของรัฐที่เกี่ยวข้อง - มีการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาส่งเสริมการประกอบอาชีพ - มีช่องทางสำหรับติดต่อบุคลากรหรือผู้มีความรู้มาเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือที่ปรึกษาด้านต่าง ๆ

จากประเด็นการสัมภาษณ์คุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้วิจัยได้สรุปเป็นร่างคุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ดังต่อไปนี้

<p>แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านการแปรรูป • ต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเองสู่สมาชิกในชุมชน • นำเสนอวิถีชีวิตท้องถิ่นให้เข้าถึงบุคคลภายนอกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน
<p>ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ความเป็นเอกลักษณ์ • การประชาสัมพันธ์และช่องทางการแพร่กระจายผลิตภัณฑ์ • ผู้นำที่เข้มแข็ง • การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ
<p>การสนับสนุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • การสนับสนุนเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เข้าสู่มาตรฐานต่าง ๆ • การสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 1 ร่างข้อสรุปคุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

ด้านแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์

- **เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านการแปรรูป** การนำผลผลิตทางการเกษตรที่เพาะปลูกในชุมชนมาแปรรูปจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เช่น ผักผลไม้มาแปรรูปนอกเหนือจากการขายแบบสด หรือการนำสมุนไพรที่เพาะปลูกในชุมชนมาแปรรูปเป็นยาและเครื่องสำอางต่าง ๆ จำหน่าย เช่น เครื่องดื่มสมุนไพร ยานวด น้ำมันหอมระเหย เทียนหอม เป็นต้น

- **ต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเองสู่สมาชิกในชุมชน** เดิมผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการการเริ่มต้นจากกิจการในครัวเรือนที่ทำมาก่อนแล้ว และต่อมาได้นำไปส่งเสริมให้กับสมาชิกในชุมชนจับกลุ่มร่วมกันทำงานสามารถก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนได้

- **นำเสนอวิถีชีวิตท้องถิ่นให้เข้าถึงบุคคลภายนอกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน** ผลิตภัณฑ์ที่เข้าถึงง่ายกับบุคคลภายนอกจะทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ง่ายขึ้น เช่น การนำเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นของขึ้นชื่อของชุมชนทำเป็นภาชนะเครื่องดื่มมากกว่าการทำเป็นของประดับตกแต่งแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่นิยมซื้อของประดับตกแต่งกันบ่อยนัก แต่หากนำมาทำเป็นภาชนะบรรจุเครื่องดื่มแล้วจะตัดสินใจซื้อได้ง่ายกว่า เป็นต้น รวมทั้งการนำกิจกรรมในท้องถิ่นมาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับทั้งตัวผลิตภัณฑ์ เช่น การให้นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมทำมาทดลองทำเครื่องปั้นดินเผา การเที่ยวชมสวนผลไม้ การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชุมชน เป็นต้น

ด้านปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ

- **ความเป็นเอกลักษณ์** ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาควรมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถหาได้จากชุมชนของตัวเองเท่านั้น หรือหากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีผู้ขายอยู่ทั่วไปก็จำเป็นต้องสร้างคุณสมบัติที่แตกต่างให้ตัวเองเพื่อจูงใจผู้ซื้อ เช่น เครื่องดื่มสมุนไพรมีการขายกันหลากหลาย ก็จำเป็นต้องสร้างความแตกต่างที่หาจากที่อื่นไม่ได้ทั้งด้านส่วนผสมและสรรพคุณ

- **การประชาสัมพันธ์และช่องทางการแพร่กระจายผลิตภัณฑ์** แม้ว่าผลิตภัณฑ์จะดีแค่ไหน แต่ถ้าไม่มีคนรู้จักก็ย่อมไม่มีใครใช้ แต่เดิมหลายวิสาหกิจชุมชนเน้นการประชาสัมพันธ์โดยการออกร้านในงานต่าง ๆ ให้มากเป็นหลัก สถานการณ์โรคระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง การออกร้านในงานต่าง ๆ ก็ไม่สามารถทำได้ ทำให้หลายชุมชนเห็นความสำคัญของการสื่อสารออนไลน์มากขึ้น การมีช่องทางการขายของทางไปรษณีย์และออนไลน์ช่วยให้เพิ่มยอดขายได้มากกว่าเดิม

- **ผู้นำที่เข้มแข็ง** หลายวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการจัดตั้งโดยผู้ที่มีกิจการในครัวเรือนของตัวเองอยู่แล้ว และคนเหล่านั้นเป็นตัวตั้งตัวตีในการรวบรวมสมาชิกในชุมชนให้มาร่วมตั้งวิสาหกิจชุมชนร่วมกัน หากไม่มีผู้นำที่เข้มแข็งจะทำให้กลุ่มรวมตัวกันได้ยาก การที่วิสาหกิจชุมชนจะดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องผู้นำมีความสำคัญมาก

- การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ ช่วงสถานการณ์โรคระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง การออกร้านในงานต่าง ๆ ก็ลดลง ทำให้หลายชุมชนเห็นความสำคัญของการสื่อสารออนไลน์มากขึ้น การเพิ่มช่องทางออนไลน์ช่วยทำให้วิสาหกิจชุมชนยังอยู่รอดต่อไปได้ แต่ก็มีหลายที่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากขาดผู้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐในเรื่องนี้จึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน

ด้านการสนับสนุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพ

- การสนับสนุนเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เข้าสู่มาตรฐานต่าง ๆ การทำให้วิสาหกิจชุมชนเป็นที่รู้จักจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับ ยกตัวอย่างเช่นการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP จะช่วยเปิดโอกาสให้สามารถออกร้านในที่ต่าง ๆ ได้เป็นประจำ ส่งผลให้มีคนรู้จักมากขึ้นและได้รับการสั่งซื้อสินค้ามากขึ้น ช่วยเพิ่มทั้งยอดขายและประชาสัมพันธ์สินค้าไปสู่ภายนอกชุมชนโดยไม่หวังพึ่งแต่นักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการขอ อย. เพื่อรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

- การสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชนทำกันเอง ทำให้บางกลุ่มขาดความรู้บางอย่างที่จะช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้น เช่น กลุ่มอาหารก็ต้องการการเสริมความรู้เกี่ยวกับการถนอมอาหารเพื่อให้ผลิตภัณฑ์อยู่ได้นาน ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับบรรจุหีบห่อก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่วิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ต้องการเนื่องจากไม่ค่อยมีผู้มีความสามารถด้านการออกแบบในชุมชนมากนัก เป็นต้น

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน สามารถสรุปประเด็นสภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน ได้ดังต่อไปนี้

- วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะใช้โทรศัพท์มือถือติดต่อสื่อสารกัน และใช้โปรแกรมติดต่อสื่อสารเป็นกลุ่มอย่าง LINE เป็นหลักในการสั่งซื้อความระหว่างกัน

- คอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับทำงานของวิสาหกิจชุมชนมักเป็นส่วนตัวของผู้ที่มีการศึกษาระดับสูง คอมพิวเตอร์ของส่วนกลางมักเป็นขององค์กรในชุมชน

- สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีส่วนน้อยมากที่จะสามารถใช้การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่สินค้าและติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้โปรแกรมสำนักงานในการทำเอกสารได้แต่ไม่ค่อยคล่อง

- วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ทำบัญชีโดยการจดลงในสมุด มากกว่าการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์

- วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ในการออกแบบกราฟิกประกอบการบรรจุผลิตภัณฑ์เป็นหลัก

แต่ก็มักทำกันตามยถากรรมเพราะไม่มีความรู้ด้านการออกแบบ

- สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการใช้งานภาพและดนตรีที่มีลิขสิทธิ์บนอินเทอร์เน็ต

- สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ในระดับหนึ่ง เช่น การโพสต์เนื้อหาทั่วไปเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า แต่ยังไม่สามารถใช้งานเชิงประยุกต์ เช่น การสร้างร้านค้าออนไลน์ หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งเสริมการขาย เป็นต้น

- สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการค้าขายสินค้าออนไลน์ เนื่องจากเห็นความสำคัญหลังเกิดเหตุการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ระบาดที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงชุมชนได้ การมีช่องทางออนไลน์มีความสำคัญอย่างมากต่อการช่วยกระจายข้อมูลสินค้าของได้แม้ว่าจะไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน

- สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำวิดีโอด้วยตนเองเพื่อประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ของตนเอง

- วิสาหกิจชุมชนขาดแคลนบุคลากรที่สามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ได้อย่างคล่องแคล่ว หากต้องการทำอะไรที่ต้องใช้ทักษะทางคอมพิวเตอร์ มักใช้การจ้างวานผู้อื่นที่ไม่ได้อยู่ในวิสาหกิจชุมชนหรือญาติที่มีความสามารถช่วยเหลือ แต่เนื่องจากไม่ใช่สมาชิกประจำ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน

- วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุน หรือประชาสัมพันธ์ช่องทางการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก ทั้งแบบเรียนด้วยตัวเอง แบบไปเผยแพร่ในชุมชน และไปเรียนรู้ในสถานที่จัดไว้ไม่ไกลมาก

สรุปผลการสัมภาษณ์คุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรมพบว่า คุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) วิสาหกิจชุมชนเกิดการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนที่ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กิจกรรมที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ขายด้วยตนเองเป็นกิจการในครัวเรือน และต่อมาเมื่อมีสมาชิกในชุมชนให้ความสนใจ จึงมีการรวมกลุ่มกันทำให้มีขนาดใหญ่ขึ้น กลายเป็นกิจกรรมร่วมในชุมชน

2) แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน อาจเป็นการนำผลผลิตทางการเกษตรที่เพาะปลูกในชุมชนมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า การพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เข้าถึงบุคคลภายนอกและเพิ่มมูลค่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชน การต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

3) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ คุณสมบัติหรือจุดเด่นที่แตกต่างโดดเด่น การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในหลากหลายช่องทาง ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน

4) กลุ่มบุคคลที่มีส่วนในความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วย กรรมการพัฒนาชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5) ปัญหาอุปสรรคที่วิสาหกิจชุมชนประสบ คือ การขาดความรู้ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้แล้วยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยสถานการณ์แวดล้อมอื่น อาทิเช่น โรคระบาดอย่างโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) และปัจจัยภายนอกที่ควรได้รับการสนับสนุน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขอรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการได้รับพัฒนาความรู้ทักษะต่าง ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนของวิสาหกิจชุมชน

ผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนสมาชิกผู้ให้ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนนทบุรี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการสุ่มเลือกจากรายชื่อวิสาหกิจชุมชนในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ให้มีความหลากหลายของกลุ่มอาชีพและพร้อมให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน จากวิสาหกิจชุมชนจำนวน 10 แห่ง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าในวิสาหกิจชุมชนหรืองานออกร้านนอกสถานที่ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และการประชุมทางไกล ผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน

ประเด็นการสัมภาษณ์	รายละเอียด
สภาพปัจจุบันในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่จะใช้โทรศัพท์มือถือติดต่อสื่อสารกันผ่านโปรแกรมติดต่อสื่อสารเป็นกลุ่มอย่าง LINE เป็นหลัก - คอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับทำงานมักเป็นส่วนตัวของผู้ที่มีการศึกษาระดับสูง คอมพิวเตอร์ของส่วนกลางมักเป็นขององค์กรในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น หรือวัด เป็นต้น - มีส่วนน้อยมากที่จะสามารถใช้ในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่สินค้าและติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นการสัมภาษณ์	รายละเอียด
<p>สภาพปัญหาที่พบในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้สื่อสารประชาสัมพันธ์และขายสินค้า ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การขายสินค้าออนไลน์ การเปิดร้านค้าออนไลน์ ความรู้และทักษะการถ่ายภาพ การผลิตสื่อวิดีโอ การรีวิวสินค้าหรือทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า เป็นต้น - ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน ได้แก่ การใช้โปรแกรมสำนักงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยสนับสนุนการทำงาน เช่น การทำเอกสาร การทำบัญชี การออกแบบกราฟิกเพื่อประชาสัมพันธ์ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสารในกลุ่มและประชาสัมพันธ์สินค้า เป็นต้น
<p>สภาพการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อสร้างหรือเพิ่มมูลค่าสินค้าของวิสาหกิจชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่จะใช้ในการออกแบบกราฟิกประกอบการบรรจุผลิตภัณฑ์เป็นหลัก แต่มักทำกันตามยถากรรมเพราะไม่มีความรู้ด้านการออกแบบ - มีส่วนน้อยมากที่จะทำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการผลิตสินค้า เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ
<p>สภาพการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการโฆษณา และประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าเป็นหลัก - มีเพียงส่วนน้อยมากที่สามารถใช้สร้างร้านขายของออนไลน์แบบสมบูรณ์ได้ด้วยตนเอง มีบางส่วนเลือกที่จะนำผลิตภัณฑ์ไปขายบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ
<p>ความต้องการเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีพื้นที่สำหรับโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า และมีการประสานงานกับหน่วยงานกลางของรัฐที่เกี่ยวข้อง - มีช่องทางสำหรับติดต่อบุคลากรหรือผู้มีความรู้มาเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ - มีแหล่งความรู้ที่สามารถศึกษาหาความรู้ที่จำเป็นเพิ่มเติมได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องค้นหาจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง

ประเด็นการสัมภาษณ์	รายละเอียด
<p>ความต้องการด้านการส่งเสริมความรู้การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อประกอบธุรกิจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้สื่อสารประชาสัมพันธ์และขายสินค้า เช่น การขายสินค้าออนไลน์ การเปิดร้านค้าออนไลน์ ความรู้และทักษะการถ่ายภาพ การผลิตสื่อวิดีโอ การรีวิวสินค้าหรือทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า เป็นต้น - ต้องการความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน ได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน การใช้โปรแกรมสำนักงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยสนับสนุนการทำงาน เช่น การทำเอกสาร การทำบัญชี การออกแบบกราฟิกเพื่อประชาสัมพันธ์ เป็นต้น การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสารในกลุ่ม และประชาสัมพันธ์สินค้า เป็นต้น - ต้องการแหล่งความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การถนอมอาหาร การลดต้นทุนการผลิต การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีขึ้น การติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การนำผลิตภัณฑ์ไปจัดแสดงที่ต่าง ๆ เป็นต้น
<p>ความต้องการด้านการมีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลคอยให้คำแนะนำและคำปรึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีความต้องการ ปกติมักพึ่งคำปรึกษาจากลูกหลานในครอบครัวซึ่งมีความสามารถจำกัด ไม่สามารถให้ข้อมูลในระดับสูงได้ - อยากให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุน หรือประชาสัมพันธ์ ช่องทางการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก ทั้งแบบเรียนด้วยตัวเอง แบบไปเผยแพร่ในชุมชน และไปเรียนรู้ในสถานที่จัดไว้ไม่ไกลมาก
<p>ความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาธุรกิจของผู้วิสาหกิจชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการค้าขายสินค้าออนไลน์ เนื่องจากเห็นความสำคัญหลังเกิดเหตุการณ์โรคระบาดที่นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้ามาในชุมชนได้ การมีช่องทางออนไลน์จะช่วยให้สามารถกระจายข้อมูลสินค้าของได้แม้ว่าจะไม่มีนักท่องเที่ยว - ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารร้านค้าออนไลน์ การบรรจุสินค้าเพื่อส่งขายทางไปรษณีย์ การค้าขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เป็นร่างข้อสรุปความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ร่างข้อสรุปความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน

- **ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน** ส่วนมากขาดความคล่องแคล่วในทักษะการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานเพื่อพัฒนาการทำงานของวิสาหกิจชุมชน จึงต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน การใช้โปรแกรมสำนักงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดทำเอกสารหรืองานบัญชีการออกแบบสื่อพื้นฐาน เช่น หลักการออกแบบสาร การออกแบบการนำเสนอ การใช้โปรแกรมกราฟิกอย่างง่าย ลิขสิทธิ์บนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

- **ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสำหรับสื่อสารประชาสัมพันธ์และการขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์** เนื่องจากการออกแบบกราฟิกประกอบการบรรจุภัณฑ์มักทำกันตามยถากรรมเพราะไม่มีความรู้ด้านการออกแบบสาร ขาดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้สื่อสารประชาสัมพันธ์และขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้อง จึงต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ การออกแบบสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ การถ่ายภาพ การผลิตสื่อวิดีโอ การขายสินค้าออนไลน์ เป็นต้น

- **แหล่งศึกษาความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยตัวเอง** โดยเนื้อหาที่ต้องการไม่เน้นการเข้าร่วมฝึกปฏิบัติ เช่น เทคนิคการถนอมอาหาร เทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนการออกงานหรือนำไปขายงานในสถานที่ต่าง ๆ การติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น หากมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลจึงอยากได้ในรูปแบบโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก ทั้งแบบเรียนด้วยตัวเองผ่านระบบออนไลน์ แบบไปเผยแพร่ในชุมชนโดยตรง หรือไปเรียนรู้ในสถานที่จัดไว้ไม่ไกลมาก ไม่เสียค่าเดินทางมาก เนื่องจากส่วนมากมีเพียงโทรศัพท์มือถือใช้ส่วนบุคคล แต่ที่ใช้สำหรับทำงานมักเป็นของส่วนตัวของผู้ที่มีกำลังทรัพย์สูง คอมพิวเตอร์ของส่วนกลางมักเป็นขององค์กรในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น หรือ วัด เป็นต้น

สรุปผลการสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนของวิสาหกิจชุมชน พบว่า

1) การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสาร โดยใช้โปรแกรม LINE เพื่อการติดต่อสื่อสารเป็นกลุ่ม

2) ปัญหาที่พบในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารประชาสัมพันธ์และขายสินค้า ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานเพื่อช่วยสนับสนุนการทำงาน การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อสร้างหรือเพิ่มมูลค่าสินค้าของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะใช้บริการออกแบบกราฟิกอย่างง่ายในการประกอบบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและข้อจำกัดด้านงบประมาณ

3) การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าเป็นหลัก ความต้องการเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจ

4) วิสาหกิจชุมชนต้องการมีพื้นที่สำหรับโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า และต้องการมีช่องทางสำหรับติดต่อบุคลากรหรือผู้มีความรู้มาเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือที่ปรึกษาด้านต่าง ๆ อาทิ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้สื่อสารประชาสัมพันธ์และขายสินค้า ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน แหล่งความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพด้านการใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัลเพื่อพัฒนาธุรกิจของผู้วิสาหกิจชุมชน ต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการค้าขายสินค้าออนไลน์ และการบริหารร้านค้าออนไลน์

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ

ผู้วิจัยได้นำร่างข้อสรุปคุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ข้อมูลสภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน ร่างข้อสรุปความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน มาจัดการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนหรือการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมหรือการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 5 ท่าน เพื่อลงความเห็นหาฉันทามติในประเด็นคุณลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ความเห็นแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

ด้านแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน

- **การแปรรูปผลผลิตในชุมชน** ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่าการแปรรูปอาจไม่จำเป็นต้องจำกัดที่ผลผลิตทางการเกษตรอย่างเดียว นอกจากนี้การแปรรูปผลผลิตควรคำนึงถึงความจำเป็น และความสมดุลระหว่างอุปสงค์กับต้นทุน ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมานั้นจะมีความต้องการของตลาดหรือไม่ และเมื่อแปรรูปแล้วต้นทุนที่สูงขึ้นจะช่วยเพิ่มอุปสงค์มากขึ้นจนสามารถทำให้สินค้ามีกำไรหรือไม่ นอกจากการแปรรูปแล้วการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ยังสามารถทำได้ในรูปแบบของคุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ คุณค่าด้านบริการ คุณค่าด้านบุคลากร และคุณค่าด้านภาพลักษณ์ เช่น การสร้างเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์ให้คนใช้เกิดความสนใจ การพัฒนาบริการเพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีต่อผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ล้วนแต่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามต้องวิเคราะห์ว่าต้นทุนที่เพิ่มมาการปรับปรุงผลิตภัณฑ์มีความสอดคล้องกับอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์นั้นหรือไม่ หากผลิตภัณฑ์มีราคาสูงขึ้นจะมีคนมาซื้อมากกว่าเดิมหรือไม่ ควรมีการศึกษาตลาดให้ดีกว่าก่อนที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการศึกษามาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์ยาก็ต้องมีการวางแผนเพื่อให้สามารถผ่านมาตรฐานอาหารและยา หรือผลิตภัณฑ์พวกของใช้ก็ควรจะให้ผ่านมาตรฐานอุตสาหกรรม เป็นต้น

- **ต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเองสู่สมาชิกในชุมชน** ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่าควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกในชุมชนใช้ หรือมีการลงความเห็นร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

- นำเสนอวิถีชีวิตท้องถิ่นให้เข้าถึงบุคคลภายนอกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่าเป็นแนวคิดที่ดี แต่ผลิตภัณฑ์นั้นควรสะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นจริง ๆ โดยอาจมีการประชุมร่วมกันเพื่อลงความเห็นของสมาชิกในชุมชนเพื่อเลือกผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ต้องการนำเสนอ รวมทั้งควรมีการสร้างเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านการสอดแทรกความรู้ และประวัติความเป็นมาของพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ มีการรวบรวมองค์ความรู้จากคนในชุมชนเพื่อใช้ในการเผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ โดยผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอต้องไม่ลืมศึกษาความต้องการของตลาดด้วย เช่น ทูเรียนนนท์เป็นทูเรียนพันธ์ุ์ก้านยาวหรือหมอนทองที่มีในที่อื่นเช่นกัน แต่ด้วยการสร้างเรื่องราวและประวัติความเป็นมาทำให้มีมูลค่าสูงขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นไม่ใช่ว่าเกษตรกรทุกคนจะสามารถสร้างเรื่องราวและอธิบายเก่งได้ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นหากต้องการส่งเสริมเรื่องนี้

ด้านปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ

- **ความเป็นเอกลักษณ์** ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการพัฒนาเอกลักษณ์ของชุมชนควรให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยยังมีจุดเด่นที่ตรงความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังสามารถสร้างคุณสมบัติที่แตกต่างได้จากการเล่าเรื่องราวที่มาจากการรวบรวมความรู้ในชุมชน และมีการเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ เช่น เครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด สวนผลไม้สวนทุเรียนเมืองนนท์ เป็นต้น

- **การประชาสัมพันธ์และช่องทางการแพร่กระจายผลิตภัณฑ์** ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่าการต้องเน้นให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ควรให้การสนับสนุนองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างแบรนด์และการตลาดออนไลน์ ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับระบบโลจิสติกส์ร่วมด้วย เนื่องจากความรู้การใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้นั้นไม่เพียงพอต่อการแข่งขันในโลกออนไลน์ เทคนิคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น แนวทางการขายแบบสดผ่าน Facebook TikTok YouTube การพูดหน้ากล้อง ก็มีความจำเป็นต่อการขายแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

- **ผู้นำที่เข้มแข็ง** ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่ามีภาวะผู้นำจะมีความสำคัญ แต่ผู้นำที่ดีไม่ควรนำแต่เพียงอย่างเดียวควรรู้จักการบริหารงานเป็นกลุ่ม ให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วม รู้จักการประสานงานทั้งภายในและภายนอก และควรมีการวางแผนการสร้างผู้นำรุ่นใหม่หรือสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ช่วยผู้นำสามารถทำงานแทนผู้นำได้

- **การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ** ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่าคุณภาพหน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนเป็นประจำอยู่แล้ว แต่ที่เป็นปัญหาคือการเข้าไปไม่ถึงถึงชุมชนต่างๆ อย่างเพียงพอ ควรเน้นเรื่องการสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของชุมชน การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ต จัดสรรพื้นที่ส่วนกลางสำหรับประชาสัมพันธ์และขายผลิตภัณฑ์ที่ช่วย

ส่งเสริมผู้ประกอบการหน้าใหม่ สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ตลอดจนเป็นตัวกลางในการสร้าง และเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภค

- ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าควรมีการคำนึงถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ด้วย เช่น 1) ปัจจัยด้านการเงินหรือเงินทุนมีการกำหนดแนวทางการบริหารการเงิน ด้านรายรับรายจ่าย และการบริหารความเสี่ยง ที่อาจเกิดจากสภาพคล่องทางการเงิน มีการจัดหาแหล่งเงินทุนในรูปของการออมทรัพย์และการถือหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม และเงินสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ 2) ปัจจัยด้านการตลาด มีการวางแผนการขายและประชาสัมพันธ์ส่งเสริม การขายให้กาแพเขาทะเลเป็นที่ยูจัก 3) ปัจจัยด้านการผลิต มีแผนการผลิตและศักยภาพการผลิตที่ดี 4) ปัจจัยด้านบริหารและจัดการกลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดโครงสร้างการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารจัดการ มีการกำหนดโครงสร้างการทำงานโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนตามความถนัดและความชำนาญงานไว้อย่างชัดเจน 5) ปัจจัยด้านผู้นำ ผู้นำกลุ่มมีความสามารถ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ 6) ปัจจัยด้านแรงงาน เป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน 7) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมกิจกรรม ต่างๆของกลุ่ม 8) ปัจจัยเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับขององค์กร เพื่อการบริหารงานเป็นไปอย่าง รัติกุม ดำเนินงานไปสูเป้าหมายอย่างราบรื่น 9) ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก มีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับชุมชนและ หน่วยงานภาครัฐ

ด้านการสนับสนุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพ

- การสนับสนุนเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เข้าสู่มาตรฐานต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่าสามารถเริ่มจากการที่องค์กรระดับตำบล อำเภอ จังหวัด นำกรรมการและคนในชุมชนไปศึกษาดูงาน เพื่อกระตุ้นและเห็นช่องทางการขายสินค้า และออกร้าน ณ ตลาดที่องค์กรต่างๆ จัดไว้ให้ (ที่ไม่เสียค่าเช่าที่) ก็จะทำให้สินค้าในชุมชนเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีการเข้าถึงมาตรฐานที่ต่างกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนนั้น เช่น ข้าวของเครื่องใช้สามารถพัฒนาเพื่อขอ OTOP ได้ ผลิตภัณฑ์อาหารหรือยาสมุนไพรก็ควรเข้าถึงข้อมูลมาตรฐานอาหารและยา นอกจากนี้ในปัจจุบันมีมาตรฐานต่างๆเฉพาะผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น เช่น ผักผลไม้ก็จะมีมาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานต่าง ๆ ให้กับวิสาหกิจชุมชนอย่างทั่วถึง

- การสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่าปัจจุบันมีการทำงานในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ที่เป็นเครือข่ายที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิต มีการผลิตสินค้าที่แตกต่างกันแต่เป็นปัจจัยการผลิตซึ่งกันและกัน เป็นต้น สิ่งสำคัญคือการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเข้าถึงช่องทางต่าง ๆ เหล่านี้อย่างทั่วถึง

2. ความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน

- **ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน** ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับการส่งเสริมพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานเนื่องจากมีความสำคัญต่อการพัฒนาต่อยอดไปสู่เทคโนโลยีดิจิทัลอื่น เพราะหากพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่แน่นการจะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความซับซ้อนก็จะเป็นไปได้ยาก และการเพิ่มบุคลากรที่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจะสามารถช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามการควรมีการแบ่งระดับของผู้ที่ควรได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมเนื่องจากการให้ผู้ที่ระดับความสามารถเทคโนโลยีสารสนเทศที่อยู่แล้วมาพัฒนาอีกจะเป็นการเสียเวลาและเสียประโยชน์ที่จะได้พัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความซับซ้อนต่อไป ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าปัจจุบันควรเน้นการส่งเสริมใช้เครื่องมือที่สะดวกต่อการใช้งานผ่านสมาร์ทโฟน เนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และเนื้อหาที่ควรให้สำคัญมากในปัจจุบันคือการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิก็พบว่าวิสาหกิจชุมชนยังใช้การทำบัญชีผ่านการบันทึกลงในกระดาษ และไม่ค่อยนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาอำนวยความสะดวกในการบันทึกบัญชี สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ เช่น การออกแบบสาร ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสอนเนื้อหาโดยตรง แต่ให้ใช้วิธีการสอดแทรกไปในการออกแบบงานกราฟิกเพื่อประชาสัมพันธ์ เช่นเดียวกับการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับลิขสิทธิ์บนอินเทอร์เน็ต

- **ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสำหรับสื่อสารประชาสัมพันธ์และการขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์** ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับความจำเป็นของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ แต่ไม่ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือแอปพลิเคชันเพียงอย่างเดียว แต่ควรส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด การวิเคราะห์ตลาด การสร้างแบรนด์ เทคนิคการขายสินค้าออนไลน์ เทคนิคการขายแบบสด การสร้างคอนเทนต์ประชาสัมพันธ์สินค้า ตลอดจนการทำธุรกรรมออนไลน์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สอดแทรกไปด้วย ควรเน้นการส่งเสริมใช้เครื่องมือที่สะดวกต่อการใช้งานผ่านสมาร์ทโฟนเช่นกัน เช่น การออกแบบอินโฟกราฟิก การออกแบบภาพประกอบเว็บไซต์ การบันทึกและตัดต่อวิดีโอด้วยแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน เป็นต้น

- **แหล่งศึกษาความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยตัวเอง** ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่ามีหลายหน่วยงานที่ให้บริการแหล่งความรู้อยู่แล้ว แต่สิ่งสำคัญคือควรมีการประชาสัมพันธ์ให้วิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระหว่างการพัฒนาสำหรับประเด็นเนื้อหาที่ผู้ทรงคุณวุฒิอยากให้มีการส่งเสริมเพิ่มเติมคือองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายข้อ

พืพาทต่าง ๆ ให้วิสาหกิจชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีการส่งเสริมพื้นที่ตลาดสำหรับกระจายสินค้าให้กับวิสาหกิจชุมชนหรือแพลตฟอร์มที่สามารถใช้โฆษณาผลิตภัณฑ์ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

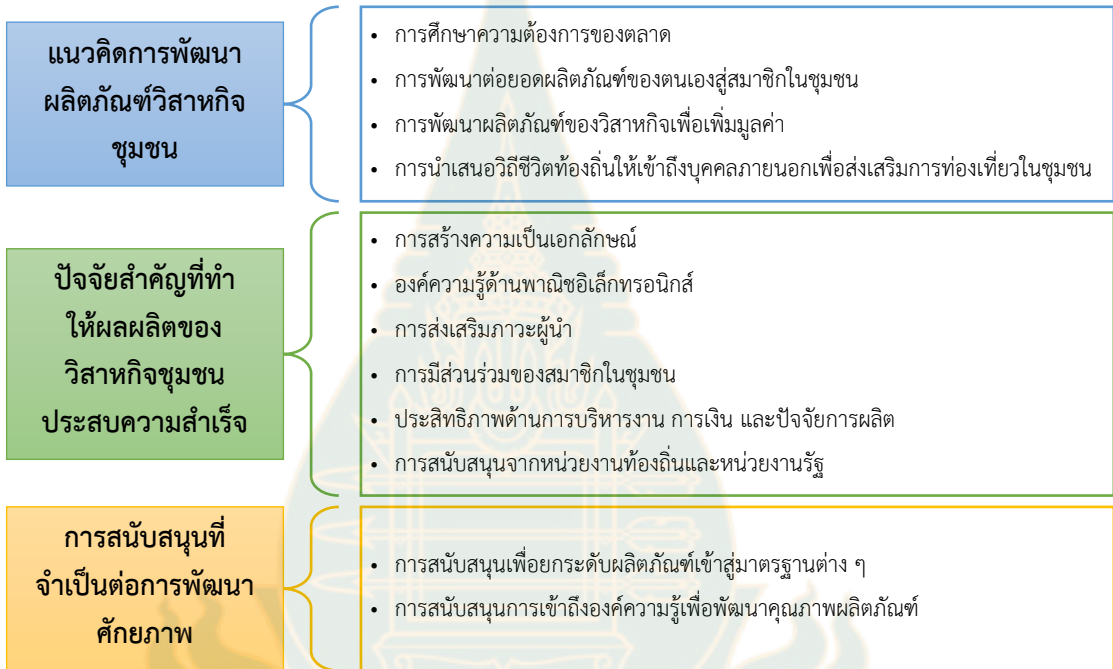
จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อคุณลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและความต้องการพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนสามารถสรุปแนวทางการในการเตรียมความพร้อมและส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ ได้ดังต่อไปนี้

**แนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
เพื่อยกระดับศักยภาพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ**

แนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบประกอบด้วย

1. คุณลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้มีศักยภาพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบควรมีการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 คุณลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

1.1 ด้านแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน

- **การศึกษาความต้องการของตลาด** การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนจำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการของตลาดก่อนว่าผลิตภัณฑ์ของชุมชนตอบสนองความต้องการของตลาดมากน้อยเพียงใด มีความคุ้มทุนหรือไม่ หากพัฒนาแล้วไม่มีผู้ซื้อหรือตลาดที่จะรับขายสินค้าก็ไม่ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์หลักของชุมชน
- **การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเองสู่สมาชิกในชุมชน** การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนควรเริ่มต้นจากสิ่งที่ตนเองสนใจ มีการศึกษาข้อมูลมาเป็นอย่างดีหรือมีประสบการณ์มาก่อน จะช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพมากกว่าเริ่มต้นจากศูนย์ จากนั้นเผยแพร่ให้กับชุมชนเพื่อศึกษาความต้องการของตลาด ความพร้อมในการผลิต และความสนใจของสมาชิกในชุมชนก่อนที่จะพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป
- **การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจเพื่อเพิ่มมูลค่า** การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์สามารถทำได้หลายวิธีไม่จำกัด เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์หลักในรูปแบบอื่น ๆ เช่น สินค้าทางการเกษตรเป็นอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าด้วยการพัฒนาด้านภาพลักษณ์หรือการบริการ เช่น การสร้างเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อ การพัฒนาการให้บริการผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้ซื้อเกิดประสบการณ์ที่ดีและต้องการกลับมาใช้บริการอีก หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความสะดุดตาน่าสนใจล้วนแต่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้อีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จะต้องระมัดระวังว่าต้นทุนที่เพิ่มมาจากการปรับปรุงผลิตภัณฑ์นั้นมีความสอดคล้องกับอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์นั้นหรือไม่ หากปรับปรุงผลิตภัณฑ์แล้วทำให้มีราคาขายสูงขึ้นจะมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อไปในทิศทางที่คาดหวังหรือไม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า จึงควรมีการศึกษาตลาดอย่างระมัดระวัง
- **การนำเสนอวิถีชีวิตท้องถิ่นให้เข้าถึงบุคคลภายนอกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน** ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนควรมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของชุมชน ผลิตภัณฑ์นั้นควรสะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นจริง ๆ โดยอาจมีการประชุมร่วมกันเพื่อลงความเห็นของสมาชิกในชุมชนเพื่อเลือกผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ต้องการนำเสนอ รวมทั้งควรมีการสร้างเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านการสอดแทรกความรู้ และประวัติความเป็นมาของพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ มีการรวบรวมองค์ความรู้จากคนในชุมชนเพื่อใช้ในการเผยแพร่ความรู้ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการนำกิจกรรมในท้องถิ่นมาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ เช่น การให้นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมกับมาทดลองทำเครื่องปั้นดินเผา การเที่ยวชมสวนผลไม้ การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชุมชน เป็นต้น

1.2 ด้านปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ

- **การสร้างความเป็นเอกลักษณ์** ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนควรมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถหาได้จากชุมชนของตนเองเท่านั้นหรือหากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีผู้ขายอยู่ทั่วไปก็จำเป็นต้องสร้างคุณสมบัติที่แตกต่างให้ตัวเองเพื่อจูงใจผู้ซื้อ การพัฒนาเอกลักษณ์ของชุมชนควรให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค นอกจากสรรพคุณของผลิตภัณฑ์แล้ว ยังสามารถสร้างเอกลักษณ์จากการผนวกเรื่องราว ประวัติ องค์กรความรู้ ความเป็นมาของชุมชนเพื่อสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ได้อีกทางหนึ่ง
- **องค์ความรู้ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์** การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์มีความสำคัญมากในปัจจุบัน เนื่องจากการขายสินค้าไม่จำกัดเฉพาะการซื้อหน้าร้านอีกต่อไป การมีช่องทางออนไลน์จะช่วยส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนมีช่องทางการกระจายผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนอย่างมาก เช่น การใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อขายสินค้าบนระบบออนไลน์ เทคนิคการสร้างแบรนด์ให้กับสินค้า แนวทางการตลาดออนไลน์ องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบโลจิสติกส์เพื่อการนำส่งสินค้า การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือขายสินค้า เป็นต้น
- **การส่งเสริมภาวะผู้นำ** การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรมีผู้นำที่เข้มแข็ง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ผู้นำที่ดีไม่ควรนำแต่เพียงอย่างเดียวควรรู้จักการบริหารงานเป็นกลุ่ม ให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วม รู้จักการประสานงานทั้งภายในและภายนอก และควรมีการวางแผนการสร้างผู้นำรุ่นใหม่หรือสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ช่วยผู้นำสามารถทำงานแทนผู้นำได้
- **การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน** เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นการดำเนินการเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวิสาหกิจชุมชนและเกิดความยินดีที่จะทำงานร่วมกัน
- **ประสิทธิภาพด้านการบริหารงาน การเงิน และปัจจัยการผลิต** การบริหารงานของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นระบบ มีการกำหนดโครงสร้างการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการกำหนดแนวทางการบริหารการเงิน ด้านรายรับรายจ่าย และการบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดจากสภาพคล่องทางการเงิน มีการจัดหาแหล่งเงินทุน มีแผนการผลิตและศักยภาพการผลิตที่ดีล้วนแต่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาตนเองของวิสาหกิจชุมชน

- การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลของชุมชนด้วยการประชาสัมพันธ์เชิงลึกไปยังวิสาหกิจชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนให้การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต ควรสนับสนุนการจัดสรรพื้นที่ส่วนกลางสำหรับประชาสัมพันธ์และขายผลิตภัณฑ์ที่ช่วยส่งเสริมผู้ประกอบการหน้าใหม่ ให้การช่วยเหลือการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ตลอดจนเป็นตัวกลางในการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภค

1.3 ด้านการสนับสนุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพ

- การสนับสนุนเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เข้าสู่มาตรฐานต่าง ๆ องค์กรระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ควรให้การสนับสนุนในการนำกรรมการและคนในชุมชนไปศึกษาดูงานเพื่อกระตุ้นและเห็นช่องทางการขายสินค้า และออกร้าน ณ ตลาดที่องค์กรต่าง ๆ จัดไว้ให้ (ที่ไม่เสียค่าเช่าที่) เพื่อเป็นแนวทางทำให้สินค้าในชุมชนเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีการเข้าถึงมาตรฐานที่ต่างกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนนั้น เช่น ข้าวของเครื่องใช้สามารถพัฒนาเพื่อขอ OTOP ได้ ผลิตภัณฑ์อาหารหรือยาสมุนไพรก็ควรเข้าถึงข้อมูลมาตรฐานอาหารและยา นอกจากนี้ในปัจจุบันมีมาตรฐานต่างๆ เฉพาะผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น เช่น ผักผลไม้ก็จะมีมาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานต่าง ๆ ให้กับวิสาหกิจชุมชนอย่างทั่วถึง
- การสนับสนุนการเข้าถึงองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีหลายหน่วยงานที่ให้บริการแหล่งความรู้ที่วิสาหกิจชุมชนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้อยู่แล้ว แต่สิ่งสำคัญคือการให้วิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้เหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในชุมชนที่ยังขาดโอกาสการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเหล่านี้

2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน จากสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลแก่วิสาหกิจชุมชน ดังต่อไปนี้

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน		
<p>ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน</p> <ul style="list-style-type: none"> พื้นฐานการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การใช้โปรแกรมสำนักงาน หลักการออกแบบสื่อพื้นฐาน ลิขสิทธิ์บนอินเทอร์เน็ต 	<p>ความรู้เกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์</p> <ul style="list-style-type: none"> การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การออกแบบสื่อเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ การขายสินค้าออนไลน์ การทำธุรกรรมออนไลน์ กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ 	<p>แหล่งศึกษาความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยตัวเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาและเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ การยกระดับสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐาน กฎหมายข้อพิพาทต่าง ๆ ช่องทางการติดต่อหน่วยงานเพื่อขอรับการสนับสนุน

ภาพที่ 4 องค์ความรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

2.1 **ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน** การส่งเสริมพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานให้กับสมาชิกในชุมชนอย่างทั่วถึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาต่อยอดไปสู่การเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ซับซ้อนอื่นต่อไป นอกจากนี้การเพิ่มบุคลากรที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในวิสาหกิจชุมชนยังช่วยอำนวยความสะดวกต่อการบริหารจัดการและการทำงานในวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การทำเอกสารที่เป็นระเบียบและสวยงาม การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อำนวยความสะดวกในการทำบัญชี การออกแบบงานนำเสนอที่สวยงามตามหลักการ การใช้แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนเพื่อการออกแบบกราฟิกอย่างง่าย เป็นต้น โดยความรู้เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน ได้แก่ พื้นฐานการ

คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การใช้โปรแกรมสำนักงาน หลักการออกแบบสื่อพื้นฐาน และลิขสิทธิ์บนอินเทอร์เน็ต

2.2 ความรู้เกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้กับวิสาหกิจชุมชนควรส่งเสริมให้กับบุคคลที่ความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับหนึ่ง เนื่องจากมีกระบวนการและขั้นตอนที่ต้องการความชำนาญในการใช้งานคอมพิวเตอร์และการใช้งานอินเทอร์เน็ต จึงไม่เหมาะสำหรับการพัฒนาทั่วไปให้กับทุกคนเนื่องจากจะทำให้กระบวนการพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ควรพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎีควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใช้งานเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ความรู้ที่ควรส่งเสริมยกตัวอย่าง เช่น กลยุทธ์ทางการตลาด การวิเคราะห์ตลาด การสร้างแบรนด์ เทคนิคการขายสินค้าออนไลน์ เทคนิคการขายแบบสด การสร้างคอนเทนต์ประชาสัมพันธ์สินค้า การทำธุรกรรมออนไลน์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ร่วมกับการเรียนรู้การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อใช้โฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า การออกแบบสื่อเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์การขายสินค้าออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ด้วยข้อจำกัดการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมความรู้จึงควรให้ความสำคัญกับใช้เครื่องมือที่สะดวกต่อการใช้งานผ่านสมาร์ทโฟน เช่น การออกแบบอินโฟกราฟิก การออกแบบภาพประกอบเว็บไซต์ การบันทึกและตัดต่อวิดีโออย่างง่ายผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน เป็นต้น

2.3 แหล่งศึกษาความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยตัวเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาสื่อที่นำเสนอเนื้อหาที่ไม่เน้นการเข้าร่วมฝึกปฏิบัติ เช่น เทคนิคการถนอมอาหาร เทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต กรณีศึกษากฎหมายข้อพิพาทต่าง ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนการออกงานหรือนำไปขายงานในสถานที่ต่าง ๆ ช่องทางการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น และจัดพื้นที่เก็บรวบรวมไว้ในแหล่งที่สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้ามาศึกษาด้วยตนเองได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง อาจมีการจัดการฝึกอบรมในรูปแบบออนไลน์หรือแบบผสมผสานเพื่อลดภาระของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน